

ӨВӨРХАНГАЙ АЙМАГ
БАТ-ӨЛЗИЙ СУМЫН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТОГТООЛ

2022 оны 05 сарын 30 өдөр

Дугаар 8/04

Бат-Өлзий сум

“Хог хаягдлын менежментийг сайжруулах
стратеги төлөвлөгөө” батлах тухай

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1.15, хог хаягдлын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.2 дахь заалтуудыг тус тус үндэслэн ТОГТООХ нь:

1. Бат-Өлзий сумын хог хаягдлын менежментийг сайжруулах 2020-2030 оны стратеги төлөвлөгөөг хавсралтаар баталсугай.
2. Хог хаягдлын менежментийг сайжруулах стратеги төлөвлөгөөтэй уялдуулан төсөв санхүүг жил бүр сумын хөгжлийн төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжилтийг ханган ажиллахыг сумын Засаг дарга (С.Амгалан)-д үүрэг болгосугай.
3. Энэхүү тогтоолын хэрэгжилтэнд хяналт тавьж ажиллахыг сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд даалгасугай.

ДАРГА

Д.ЦЭРЭНТОГТОХ

**ӨВӨРХАНГАЙ АЙМГИЙН БАТ-ӨЛЗИЙ СУМЫН ХОГ ХАЯГДЛЫН
МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХ СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ (2020-2030)**

НЭГ. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

1.1. ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ҮНДЭСЛЭЛ

Хог хаягдлын тухай хууль, Засгийн газрын (2020-2024) оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Хог хаягдлын менежментийг сайжруулах үндэсний хөтөлбөр (2014-2022) он, Алсын хараа-2050, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Ногоон хөгжлийн бодлого, Монгол Улсын Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал (2014-2030), Өвөрхангай аймгийг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл, Өвөрхангай аймгийн болон Бат-Өлзий сумын Засаг даргын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр зэрэг бодлогын баримт бичгүүдэд хог хаягдлын талаар тусгагдсан зорилт арга хэмжээнүүдтэй уялдуулан уг стратеги төлөвлөгөөг боловсруулав.

1.2. Өнөөгийн нөхцөл байдал, тулгамдаж буй асуудал

Өвөрхангай аймгийн Бат-Өлзий сум нь засаг захиргааны 6 баг, 2310 өрх, 7627 хүн амтай бөгөөд хүн амын өсөлт, хотжилт, бусад хүчин зүйлээс шалтгаалж сумын хог хаягдлын хэмжээ жилээс жилд өсөн нэмэгдэж байна.

Сумын төвийн хатуу хог хаягдлыг үр дүнтэй зохицуулах нь байгаль орчны тогтвортой байдал, хүн амын эрүүл мэндэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Гэтэл хог хаягдлыг ямарч хяналт зохицуулалтгүйгээр эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа, хүрээлэн буй орчинд хор хөнөөл учруулахуйц байдлаар байгальд булж, эсвэл ил задгай шатаасаар байгаа нь хүндрэлтэй асуудал болсоор байна.

Өвөрхангай аймгийн Бат-Өлзий сумын хэмжээнд жилд дунджаар 8-10 мянган тонн хатуу хог хаягдал гарч байна. Сумын төвд хатуу хог хаягдлын менежментийн компани айл өрхүүд, төсвийн байгууллагууд, үйлдвэр аж ахуйн газрууд, бизнесийн байгууллагууд ангилан ялгалт хийдэггүй, хог хаягдлыг цуглуулж тээвэрлэн хог хаягдлын цэгт шууд хаяж байна. Хэдийгээр хог хаягдлын талаас илүү хувь нь дахин боловсруулах боломжтой модны үртэс, хуванцар, цаас, картон, шил, металл байдаг боловч ердөө 0.4%-ийг дахин ашиглаж, боловсруулж байна.

Сумын хатуу хог хаягдлын менежментэд хог хаягдлыг цуглуулах, ангилан ялгах, дахин ашиглах, боловсруулах, зайлуулах технологи муу, дэд бүтэц, тоног төхөөрөмж хангалтгүй, хог хаягдлын хэмжээ хурдацтай нэмэгдэж байгаа, хог хаягдлыг тогтмол бус цуглуулах, хууль бусаар байгальд хаяж зайлуулдаг нийгмийн үүрэг хариуцлагыг бэхжүүлэхэд чиглэсэн боловсролын компанит ажил хийгддэггүй, хог хаягдлын тогтвортой менежментийг хэрэгжүүлэх стратеги төлөвлөлт байхгүй зэрэг бэрхшээлүүд тулгарч байна.

Иймд сумын хэмжээнд хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, тогтвортойгоор ажиллуулж, хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр бууруулах, бохирдуулагч нь төлбөр төлөх, 3R (Бууруулах, эргүүлэн ашиглах, дахин

боловсруулах) зарчимд тулгуурлан иргэдийн сэтгэлгээг өөрчилж, ухамсрыг дээшлүүлэх, чадавхийг бэхжүүлэх, иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагын нийгмийн хариуцлагыг өндөржүүлж бүх нийтийн оролцоотойгоор хамтдаа хог хаягдлыг бууруулж, цэвэр эрүүл орчин бүрдүүлэх шаардлагатай байна.

1.3. Стратеги төлөвлөгөөний хамрах хүрээ

1.3.1. Стратеги төлөвлөгөө нь хог хаягдлыг цэвэрлэх, ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах үйл ажиллагаа хамаарна.

ХОЁР. СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ, СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ

2.1. стратеги төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхдээ дараах зарчмыг баримтална.

2.1.1. Стратеги төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа, төлөвлөлт, удирдлага нь Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Хог хаягдлын менежментийг сайжруулах үндэсний хөтөлбөр (2012-2022), “Алсын хараа-2050” Монгол улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал (2014-2030), аймаг сумын хөгжлийн бодлого, төлөвлөлттэй нягт уялдсан байна.

2.1.2. Стратеги төлөвлөгөөний зорилго, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхдээ хог хаягдал үүсгэгч байгууллага, иргэн, айл өрх, төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын хог хаягдлын нэгдсэн менежментийн талаарх ойлголт, түүнийг биелүүлэх хандлага, хамтын ажиллагаанд тулгуурлана.

2.1.3. Стратеги төлөвлөгөөг олон нийтэд ил тод, нээлттэй байлгаж, иргэдийн эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах нөхцлийг хангах, байгаль орчны бохирдлоос хамгаалахад чиглэсэн төсөл хөтөлбөр арга хэмжээг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

2.2. Стратеги төлөвлөгөөний зорилго нь: Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь бууруулах, дахин ашиглах, боловсруулах, 3R цогц менежментийг хэрэгжүүлж эдийн засгийн эргэлтэнд оруулан хог хаягдлын дахин боловсруулах хэмжээг нэмэгдүүлэхэд оршино.

2.3. Энэхүү стратеги төлөвлөгөөний зорилгын хүрээнд дараах зорилтуудыг хэрэгжүүлнэ.

Зорилт-1. Хог хаягдлын менежментийг боловсронгуй болгож хэрэгжилтийг сайжруулах, хариуцлага, урамшууллын тогтолцоог бүрдүүлэх, хог хаягдлын хяналт удирдлагын нэгдсэн системтэй болох.

Зорилт-2. Сумын хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийн тархалтыг хумьж цэвэрлэх, хашаажуулах, камержуулах замаар хяналтыг сайжруулах

Зорилт-3. Стандартын шаардлага хангасан ландфиллын байгууламжийг байгуулах, хуучин хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийн талбайн хэмжээг багасгах, хаах, нөхөн сэргээх үйл ажиллагааг төлөвлөх;

Зорилт-4. Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр ангилан ялгах дадал хэвшлийг бий болгох, сургалт сурталчилгаа нөлөөллийн арга хэмжээг зохион байгуулах, хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх системийг сайжруулах, дахин боловсруулах цэгийн тогтвортой үйл ажиллагааг дэмжих;

Зорилт-5. Аюултай хог хаягдлын менежментийг сайжруулах, байгаль орчинд ээлтэйгээр түр хадгалах, саармагжуулж аюулгүй болгох, устгах зориулалтын байгууламжийг үе шаттайгаар байгуулах

Зорилт-6. Аялал жуулчлалын бүс нутгийн хог хаягдлын менежментийг сайжруулах, дахин боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжин хөгжүүлэх

ГУРАВ. СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЕ ШАТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Стратеги төлөвлөгөөг 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

1-р үе шат (2022-2025)

2-р үе шат (2026-2030)

1дүгээр зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.

1.Хог хаягдлын мэдээллийн цахим сан бүрдүүлж, хог хаягдлын хэмжээ, урсгалыг байнгын хяналттай болгох,

2.Хог хаягдлын менежментийн тогтвортой санхүүжилтийн орчин бүрдүүлэхэд анхаарч, сайжруулах

3.Сумын хог хаягдлын менежментийг сайжруулах төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх, энэ хүрээнд хог хаягдлыг бууруулах, дахин боловсруулах, хог хаягдлыг хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэлтийн зардлыг тооцож өртөг, үр ашиг хөрөнгө оруулалтын зардлын тооцооллыг гаргаж, үнийг бодит түвшинд барьж ажиллах

4.Төрийн зарим ажил үйлчилгээг хувийн хэвшлээр гүйцэтгүүлэх түншлэлийн хүрээнд Бат-Өлзий сумын хог хаягдлын менежментийг сайжруулах ажлыг хувийн хэвшлээр гүйцэтгүүлэх, тэдэнд орон нутгийн төсөв болон төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд дэмжлэг үзүүлэн хамтран ажиллах

5.Бохирдуулагч нь төлбөр төлөх зарчмыг дэмжиж, урамшууллын тогтолцоог бүрдүүлэх

6.Булаг шанд, голын эх ай сав, малын бэлчээр, уул овоо, төв суурин газрын хаалга орчмын болон гэрийн тэжээмэл амьтад (нохой муур) малын сэг зэмийн хог хаягдлын менежментийг сайжруулах

7.Хөдөөгийн айл өрхүүд өвөлжөө, хаваржаа, зусландаа ариун цэврийн байгууламжтай болох, ахуйн хог хаягдлаа устгах, төвлөрсөн цэгт хүргэж хаядаг хэвшлийг бий болгох

2 дугаар зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.

1.Хог хаягдлыг дахин боловсруулах, зам талбай, барилгын материал үйлдвэрлэх зэрэг нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн бий болгох үйл ажиллагааг дэмжих

2.Хог хаягдлыг дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах шийдлүүд, гадаад дотоодын туршлагыг судалж жижиг дунд үйлдвэрийг туршин нэвтрүүлэх, боловсон хүчний чадавхийг сайжруулах

3.Хүн амын эрүүл мэнд, хүрээлэн байгаа орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх эрсдэл бүхий хог хаягдлыг байгаль орчинд ээлтэй аргаар зайлуулах, эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах, хог хаягдлыг дахин боловсруулах, устгал хийх нөхцлийг бүрдүүлэх

4.Дахин боловсруулах үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг дэмжих, урамшууллын тогтолцоог бий болгох

3 дугаар зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.

1.Сумандаа эрүүл ахуйн шаардлага хангасан хогийн цэг байгуулах, ашиглах

2.Хуучин хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийн талбайн хэмжээг багасгах, хаах, нөхөн сэргээх үйл ажиллагааг төлөвлөн хэрэгжүүлэх

4дүгээр зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.

1.Ахуйн хог хаягдлыг ангилан ялгах, цуглуулах, тээвэрлэх, татан зайлуулах дэд бүтцийн байгууламж, машин механизмыг хүртээмжтэй байдлаар шийдэх, холбогдох заавар, аргачлал, стандартыг нэвтрүүлэх үйл ажиллагааг зохион байгуулах

2.Хог хаягдлын ангиллын систем, менежментийн тогтолцоонд Монгол Улсын стандартыг хэрэгжүүлэх, холбогдох журмыг дагаж мөрдөх

3.Ахуйн хог хаягдлыг ангиалан ялгах, зориулалтын уут сав хэрэглэх, хогийн цэгт хаях зэрэг дадал хэвшлийг төлөвшүүлэх, химийн бодисын зохистой хэрэглээний талаарх сургалт, сурталчилгаа зохион байгуулах, иргэдийн санал санаачлагыг дэмжих

4.Хог хаягдлыг ангилан бууруулах, амьдрах орчноо цэвэрлэж тохижуулах чиглэлээр орон нутгийн засаг захиргааны зүгээс нийтийг хамарсан ажлуудыг зохион байгуулах

5.Эх үүсвэр дээр ангиалан ялгасан дахивар бүтээгдэхүүнийг цуглуулах, тээвэрлэх системийг нэвтрүүлэх

Бдугаар зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.

1.Аюултай хог хаягдлын талаарх хуулийн хэрэгжилтийг хангах, менежментийн чадавхийг бэхжүүлэх, сургалт, сурталчилгааг өргөжүүлэх

2.Хүн амын эрүүл мэнд, хүрээлэн байгаа орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх эрсдлийг бууруулахад анхаарч ажиллах

3.Байгаль орчинд ээлтэйгээр аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, саармагжуулж аюулгүй болгох, устгах зориулалтын байгууламжийг үе шаттайгаар байгуулах

Бдугаар зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.

1.Үйлдвэрлэлийн /модны хаягдал, үртэс, малын аргал/ хог хаягдлын менежментийг сайжруулах тогтолцоог бий болгох

2.Бараа бүтээгдэхүүний сав баглаа боодлыг үйлдвэрлэгч эргүүлэн татаж ашиглах, дахин боловсруулахад хамтарч ажиллах

3.Аялал жуулчлалын бүс нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллага нь хог хаягдлын менежментийг боловсронгуй болгож, орчны бохирдлыг бууруулах

ДӨРӨВ. СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ

4.1Стратеги төлөвлөгөө хэрэгжсэнээр хог хаягдлын зохистой менежментийг сайжруулах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө хийгдэж, эх үүсвэр дээр хог хаягдлыг ангилан ялгах дадал хэвшиж, хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх систем сайжран, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах үйлдвэрийг дэмжин урамшуулж, хүний нөөцийн чадавх сайжирсан байна.

Нийт хог хаягдлын 30-аас доошгүй хувийг дахин боловсруулж, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан төвлөрсөн хогийн цэгийн үйл ажиллагаа жигдэрч хуучин хогийн цэгийг төлөвлөгөөний дагуу хааж нөхөн сэргээж, хог хаягдлын хэмжээ багасна.

ТАВ. СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
САНХҮҮЖИПТИЙН ЭХ ҮҮСРЭР

Стратеги төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх санхүүжилт дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ.

- а. Улсын болон орон нутгийн төсөв
- б. Хог хаягдлын хураамж
- в. Олон улсын байгууллага, хандивлагчийн зээл тусламж
- г. Хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалт
- д. Тохижилт үйлчилгээ-ОНӨААТҮГ-н хөрөнгө оруулалт
- е. Бусад эх үүсвэр

ЗУРГАА. СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ХЯНАЛТ, ШИНЖИЛГЭЭ

6.1. Сумын ЗДТГазар, Байгаль орчны улсын байцаагч, Эрүүл мэндийн төв, Мэргэжлийн хяналтын байгууллагаас стратеги төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хянаж, шинжилгээ, үнэлгээг явуулан хэрэгжүүлэгч байгууллагын үйл ажиллагааг сайжруулна.

6.2. Стратеги төлөвлөгөөний хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, төслүүдийг аймаг, сумын Засаг дарга, ОНӨААТҮГ-аас жил бүр аймаг, сумын тухайн жилийн төлөвлөгөөнд тусган, аймаг, сумын төсөв болон бусад эх үүсвэрээс санхүүжүүлж хэрэгжүүлнэ.

6.3. Стратеги төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг аймаг, сумын Засаг даргын Тамгын газар, ОНӨААТҮГ-аас холбогдох газруудтай хамтран хариуцаж, үр дүнг жил тутам сумын Засаг даргын зөвлөлийн хуралд тайлагнана.